

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی اصفهان

تحلیل تأثیر انتشار ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان

(نسخه تکمیلی)

اسفندماه ۱۳۹۸

تهیه و تنظیم:

دقتر بررسی های اقتصادی

شناسنامه پژوهش

نام پژوهش : گزارش «تحلیل تاثیر انتشار ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان» (نسخه تکمیلی مورخ ۹۸/۱۲/۲۰)

کد شناسایی : ۱۱۳۹۸۱۲۰۴

تهیه و تنظیم : واحد بررسی های اقتصادی - حوزه آمار و تحلیل های اقتصادی

پژوهشگر : دکتر ژبلا آبشاری

انتشارات : واحد بررسی های اقتصادی

نوبت چاپ : دوم

قیمت : -

تاریخ انتشار: اسفند ماه

صاحب امتیاز : اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان ۱۳۹۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
<u>۳</u>	مقدمه
<u>۴</u>	آثار کرونا بر اقتصاد جهان و چین
<u>۶</u>	آثار کرونا بر اقتصاد ایران
<u>۷</u>	۱-۳ (تاثیرات بخشی
<u>۷</u>	۱-۱-۳ (تاثیر بر گردشگری
<u>۷</u>	۲-۱-۳ (تاثیر بر بازرگانی خارجی
<u>۷</u>	۳-۱-۳ (تاثیر بر بازار سرمایه
<u>۸</u>	۴-۱-۳ (تاثیر بر بازار ارز
<u>۸</u>	۵-۱-۳ (تاثیر بر بازار مسکن
<u>۸</u>	۶-۱-۳ (تاثیر بر کسب و کارهای خرد
<u>۸</u>	۷-۱-۳ (تاثیر بر کسب و کارهای عمومی
<u>۹</u>	۸-۱-۳ (تاثیر بر قیمت کالا
<u>۹</u>	۲-۳ (تاثیرات کلان
<u>۱۱</u>	جمع بندی و ارائه راهکار

انسان به عنوان موجودی اجتماعی، همواره از سوی انتشار بیماری های واگیردار در مخاطره بوده است. هر چند با توسعه بهداشت، ارتقاء نظام درمانی و پیشرفت علم پزشکی انتشار بیماری های واگیردار رو به کاهش گذاشته است اما همواره این بیماری ها تهدیدی برای جوامع بشری محسوب می شوند. طی دهه گذشته بیماری هایی مانند ابولا، سارس، مرس و مانند آن نه تنها شهر و کشور شیوع آن بلکه سایر کشورهای که به نحوی با این کشورها در ارتباط بوده اند را درگیر نموده است. هر چند پیشرفت علم تا حد زیادی باعث کنترل و کاهش شیوع بیماری های واگیر دار شده است اما از سوی دیگر پیشرفت شبکه های حمل و نقل کالا و مسافری و تسهیل جابه جایی گردشگران و نیروی کار سبب شده تا بیماری های واگیردار با سهولت و سرعت بیشتری از شهر به شهری دیگر و از کشوری به کشور دیگر انتقال یابد. این بیماری ها علاوه بر تلفات جانی و آثار روحی و اجتماعی برای شهروندان آثار اقتصادی بسیاری نیز در سطح خرد و کلان به دنبال دارد. هزینه های درمانی گزاف، کاهش بهره وری نیروی کار، خروج بخش قابل توجهی از نیروی کار از چرخه تولید به دلیل بیماری، کاهش سطح مبادلات اقتصادی (داخلی و خارجی)، کاهش تولید ناخالص داخلی و ... بخشی از هزینه های اقتصادی منتج از انتشار بیماری های واگیردار است.

طبق گزارش بانک جهانی، بیماری های واگیردار هر ساله حدود ۵۷۰ میلیارد دلار برای دولت ها هزینه می آفریند که این مقدار تقریباً ۰/۷ درصد از درآمد کل جهان است. از آن جا که طی دهه های اخیر تولید یک کالا بر اساس الگوی برون سپاری انجام می شود و هر بخش از تولید در کشوری انجام می شود شیوع یک بیماری در یک کشور تنها همان کشور را درگیر نمی کند بلکه به واسطه زنجیره تولید سایر کشورها نیز درگیر می شوند. نمونه بارز این مسأله همراه با بروز بیماری کرونا طی ماه های اخیر در چین و تعطیلی برخی از کارخانه ها در این کشور است که نه تنها اقتصاد این کشور را با مشکل مواجه ساخت بلکه کارخانه های وابسته به آنها را در سایر کشورها با مشکل جدی رو به رو کرده است. با توجه به این که اقتصاد چین دومین اقتصاد دنیاست بنابراین بروز مشکل به سایر اقتصادها نیز تسری می یابد. همچنین چین اولین شریک تجاری ایران است و طبیعی است که اقتصاد ایران نیز تحت تأثیر شدید آثار منفی ناشی از شیوع بیماری کرونا قرار خواهد گرفت. لذا با توجه به اهمیت موضوع و آثار اقتصادی شیوع ویروس کرونا این گزارش ابتدا به آثار کرونا بر اقتصاد جهان و چین می پردازد و سپس آثار آن بر اقتصاد ایران را مورد بررسی قرار می دهد.

۲- آثار کرونا بر اقتصاد جهان و چین

کرونا در واقع نام خانواده‌ای از ویروس‌ها است، به همین دلیل به صورت Coronaviruses بیان می‌شود. بیشتر اعضای این خانواده از ویروس‌ها علائمی همچون آنفولانزای خفیف را سبب می‌شود، اما نوع خطرناک‌تر آن‌ها، به سارس و مرس تبدیل شده و به بروز عفونت در هر دو مجاری تنفسی فوقانی و تحتانی منجر خواهند شد. پدید آمدن بیماری‌های شدید تنفسی و مشکلات حاد دیگر نتیجه گرفتار شدن به آن‌ها است.

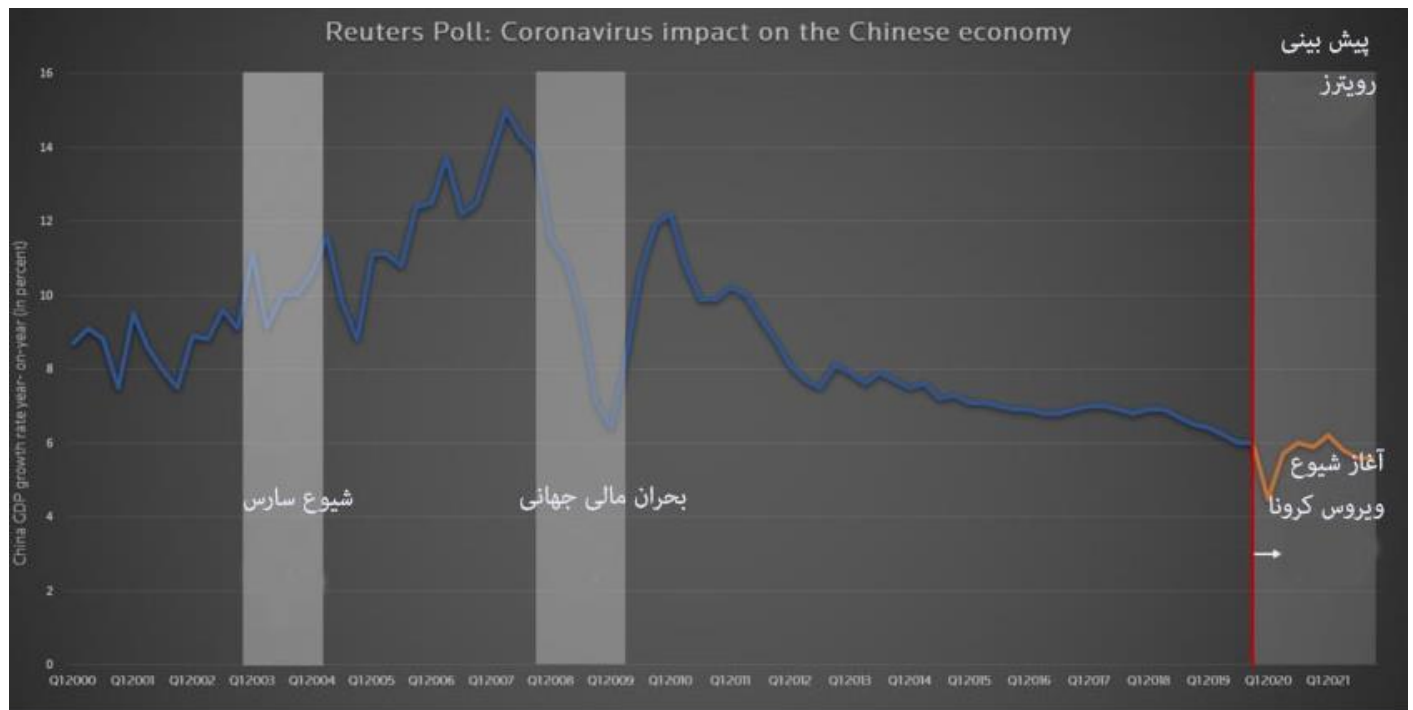
شیوع کرونا فقط در دو ماه نخست سال جاری میلادی بیش از ۱۸۵ میلیارد دلار به اقتصاد چین زیان رسانده است. برآوردهای اقتصادی حاکی از کند شدن نرخ رشد اقتصادی چین و کاهش ۲ درصدی آن در فصل نخست سال ۲۰۲۰ است. صندوق بین‌المللی پول تخمین زده است که ۳۹ درصد از رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۹ مربوط به اقتصاد چین بوده است بنابراین به دلیل اهمیت چین در زنجیره تولید جهانی می‌توان آثار کند شدن رشد اقتصادی چین را در جهان ردیابی نمود. در سال ۲۰۰۳ که ویروس سارس در چین شیوع یافت، اقتصاد این کشور تنها ۴/۲ درصد از اقتصاد جهانی را تشکیل می‌داد و این کشور ششمین اقتصاد بزرگ جهان بود، اما چین اکنون دومین اقتصاد بزرگ جهان است که ۱۶/۳ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان در اختیار دارد. بنابراین با بیشتر شدن اهمیت اقتصاد چین در اقتصاد جهانی تاثیر تغییرات اقتصاد چین بر جهان را می‌توان به دو دسته تاثیرات مستقیم و تاثیرات غیر مستقیم تقسیم نمود. با بروز و گسترش ویروس کرونا در چین، اقتصاد این کشور که طی تقریباً دو سال جنگ تجاری با آمریکا تضعیف شده و آهنگ رشد اقتصادی در آن کاهش یافته است، در برابر چالش جدیدی قرار گرفت. پیش بینی می‌شود در صورت تداوم شیوع گسترده ویروس کرونا، اقتصاد جهانی متحمل خسارت ۱/۱ تریلیون دلاری گردد. آسیا بیشترین خسارت را از این ویروس خواهد دید و در سناریویی بدبینانه پیش‌بینی می‌شود که رشد اقتصادی کشورهای آسیایی تا ۱/۳ درصد کاهش یابد. اکنون فعالیت تولیدی در بسیاری از مناطق چین تعطیل شده و کشورهای همسایه نیز با اختلالات فراوانی در زنجیره تامین خود مواجه شده‌اند. برخی از شرکت‌های بزرگ غربی مانند اپل، جگوار و فولکس واگن نیز به طور موقت فعالیت‌های خود را در چین تعلیق کرده‌اند. بیشتر هزینه‌های اقتصادی شیوع بیماری مربوط به خود بیماری نیست بلکه به وحشت از آن ارتباط دارد. این نوع رفتار، ضربه بزرگی به بخش خدمات خواهد زد که در حال حاضر ۵۲ درصد از اقتصاد چین را به خود اختصاص داده است از دیگر آثار مخرب این بیماری بر اقتصاد چین می‌توان به کاهش چشمگیر ارزش افزوده صنعت گردشگری اشاره کرد که این صنعت در حال حاضر حدود ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی ۱۴/۱ هزار میلیارد دلاری چین را تشکیل می‌دهد.

کاهش رشد دومین اقتصاد بزرگ جهان همراه با مشکلات ناشی از فشار تعرفه‌های ایالات متحده و همچنین تعلیق برنامه‌های سال نوی چینی به دلیل شیوع بیماری کرونا نه تنها سبب کاهش درآمدهای دولت چین شده بلکه آثار آن به سایر کشورها نیز تسری یافته است.

در سال نوی چینی، بزرگ‌ترین مهاجرت سالانه انسان‌ها روی کره زمین رخ می‌دهد و صدها میلیون مسافر چینی معمولاً به وسیله قطارهای سریع‌السیر، اتوبوس و هواپیما خود را به خانواده‌هایشان می‌رسانند وضعیت به وجود آمده در سال جاری درآمد حاصل از این جابجایی‌ها را به صورت چشمگیری کاهش داده است. شیوع این ویروس باعث شده که مقامات چینی شهر ووهان با ۱۱ میلیون چینی که منشأ این بیماری بوده است را در اقدامی نادر، قرنطینه کنند. به نظر می‌رسد که پیامدهای افزایش هزینه‌های درمان، تعطیلی کسب و کارها، کاهش درآمدهای گردشگری کشورهای پذیرنده توریست‌های چینی، زیان شرکت‌های هواپیمایی و هتلداران و ریزش سهام شرکت‌ها دست کم در کوتاه مدت از آثار غیر مستقیم و قابل توجه این بیماری باشد. نمودار (۱) تأثیر ویروس کرونا بر اقتصاد چین را نشان می‌دهد و آثار آن بر نرخ رشد تولید ناخالص داخلی این کشور را با آثار شیوع سارس و بحران مالی جهانی مقایسه می‌کند. بر اساس این نمودار ویروس کرونا در زمانی شیوع یافته که رشد اقتصادی چین در سطح ۶ درصد بوده است و مطابق با پیش‌بینی روترز شیوع این ویروس سبب کاهش آن به حدود ۴٫۵ درصد می‌شود، که کمترین میزان رشد اقتصادی از زمان بحران جهانی ۲۰۰۸-۲۰۰۷ تا کنون بوده است، ولی تا سال ۲۰۲۱ مجدداً رشد اقتصادی این کشور به سطح قبلی بازمی‌گردد.

شیوع بیماری کرونا در چین نه تنها رشد اقتصادی این کشور بلکه رشد اقتصاد جهانی را نیز با تهدید رو به رو نموده است و پیش‌بینی رشد تولید ناخالص داخلی جهانی فصل اول امسال را به ضعیف‌ترین حد ممکن کاهش داده است از سوی دیگر تقاضای جهانی نفت نیز بر اساس آژانس بین‌المللی انرژی به میزان چشمگیری کاهش یافته است و انجمن بین‌المللی حمل و نقل هوایی (IATA) هشدار داد که کاهش تقاضای مسافر برای صنعت هواپیمایی این کشور در سال جاری ۲۹٫۳ میلیارد دلار (۲۳٫۷ میلیارد پوند) درآمد از دست رفته خواهد داشت و درآمد خطوط هوایی جهانی انتظار می‌رود که به ۴-۵ میلیارد دلار در فصل اول سال ۲۰۲۰ در نتیجه لغو نمودن پروازها کاهش یابد.^۱ شرکت فوکن، شریک تجاری شرکت اپل در چین نیز با وقفه تولید روبه‌رو شده است. برخی از تولیدکنندگان خودرو نیز شامل نیسان و هیوندای نیز شعبه‌های خارج از چین را به دلیل مشکل در تهیه قطعات به طور موقت تعطیل نموده‌اند. لغو شدن بسیاری از رویدادهای ورزشی در چین و سراسر آسیا از دیگر وقایعی است که آثار اقتصادی زیادی برجای خواهد گذاشت.

^۱ report from the UN's International Civil Aviation Organization (ICAO)

نمودار ۱: تاثیر ویروس کرونا بر اقتصاد چین

منبع: رویترز

۳- آثار کرونا بر اقتصاد ایران

برای اقتصاد ایران که با تحریمها از یک سو و ورود به لیست سیاه FATF از سوی دیگر دست و پنجه نرم می کند؛ آثار سوء شیوع ویروس کرونا بیشتر از بسیاری از کشورهای جهان خواهد بود. با توجه به تاثیراتی که اقتصاد چین بر اقتصاد جهان و به صورت زنجیره وار، بر اقتصاد کشور دارد شکی نیست که اقتصاد ایران، که چین شریک نخست تجاری آن است، از شرایط اقتصاد این کشور تأثیر پذیر است. چین مقصد نخست صادرات نفت، پتروشیمی و مواد معدنی ایران است و به دلیل بحران موجود در چین در یک ماه گذشته قیمت این کالاها افت ۲۰-۱۰ درصدی داشته است. با فرض ثابت ماندن مقدار صادرات به چین، که البته چنین نیست، این افت به معنای کاهش درآمد ۵۰۰-۲۵۰ میلیون دلاری در ماه در صادرات ایران به این کشور است.

اما اکنون که ویروس کرونا به ایران رسیده و در حال گسترش است، نگرانی بزرگتر اقتصاد کشور پیامدهای ناشی از همه گیری بیماری در ایران است. با آشکار شدن نخستین موارد بیماری، نخستین موج آن دامنگیر حوزه ی گردشگری داخلی و خارجی کشور شد. لغو سفرها به ویژه در ایام نزدیک به نوروز و تعطیلات سال نو موجب خواهد شد که بخش گردشگری کشور و خدمات وابسته به آن، از جمله حمل و نقل مسافر، هتلها و رستورانها، اماکن تفریحی و گردشگری، تولیدات محلی و سوغاتی، بهترین زمان کسب و کار خود را از دست

بدهند و به شدت آسیب ببینند. علاوه بر این‌ها طیفی از کسب و کارها مانند تئاتر، سینما، تفریحات جمعی، سالن‌های ورزشی، آرایشگاه‌ها، مراکز خرید و فروشگاه‌های بزرگ و مانند آن هم از این شرایط متأثر می‌گردند.

در بعد بین‌المللی، از هم‌اکنون برخی از کشورهای همسایه تردد مسافران بین ایران و کشور خود را متوقف نموده‌اند. بدون شک با جدی شدن و گسترش کرونا در ایران مرزهای همسایگان بیشتری به روی تردد مسافر به ایران و بالعکس بسته شد. گذشته از آثار این اقدامات بر حوزه گردشگری و تجارت مرزی کشور، مخاطره‌ی بزرگتر می‌تواند تصمیم این کشورها برای جلوگیری از ورود محصولات تازه و مواد غذایی ایران (فراورده‌های حیوانی، میوه و تره‌بار) به کشورشان باشد که به صورت مضاعف به تولید و صادرات کشور آسیب وارد خواهد نمود.

تاثیرات شیوع ویروس کرونا در دو سرفصل تاثیر بخشی و تاثیر کلان قابل مطالعه می‌باشد:

۳-۱) تاثیر بخشی: تاثیر بر بخش‌های مختلف اقتصادی به صورت زیر ذیل بررسی می‌گردد:

۳-۱-۱) گردشگری: در واقع، رکود صنعت گردشگری ایران به دنبال حوادث اخیر مانند سقوط هواپیمای اوکراینی آغاز و با افت ۷۰ درصدی مواجه شده بود و شیوع کرونا باعث تشدید آسیب به بخش‌های گردشگری و هتلداری به ویژه گردشگری سلامت ایران شد. افزایش شمار مبتلایان و قربانیان به ویروس کرونا، بسته شدن مرزهای زمینی و هوایی همسایگان ایران، لغو پروازهای ایرلاین‌های خارجی و کنسلی انواع تورهای مسافرتی شامل زیارتی، طبیعت‌گردی و خارجی و لغو برنامه‌های فرهنگی سبب رکود شدید در حوزه گردشگری می‌شود. در ضمن با توجه به عدم خروج گردشگران ایرانی و ارز قابل توجه و همچنین عدم ورود گردشگران خارجی به ایران، تراز منفی بخش گردشگری در کوتاه مدت تا حدود زیادی از بین خواهد رفت. بر اساس پیش‌بینی‌ها صنعت گردشگری تا ۸۰٪ افت داشته باشد که تا تیر ماه ۹۹ نیز ادامه خواهد یافت.

۳-۱-۲) بازرگانی خارجی: پس از اعمال تحریم توسط آمریکا در سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۸، مجاری تجاری ایران بسیار تنگ و بخش اعظم ارتباطات اقتصادی این کشور به صورت مستقیم و غیر مستقیم از طریق کشورهای منطقه برقرار شده است. لذا در این شرایط صادرات فلزات اساسی، پتروشیمی، محصولات کشاورزی و غیره، بیشتر از مبادی کشورهای همسایه انجام می‌گردد، با شیوع بیماری کرونا در ایران و بسته شدن مرزهای هوایی و زمینی کشورهای همسایه، بازرگانی خارجی ایران را با چالش جدیدی مواجه می‌سازد. در چند روز اخیر برخی از مراودات تجاری با عراق به عنوان یک شریک تجاری اصلی از طریق مرزهای کرمانشاه مجدداً برقرار شده است، بررسی‌ها حاکی از افت ۵۰ تا ۷۰ درصدی در تجارت خارجی کشور بر اثر شیوع کرونا است.

۳-۱-۳) بازار سرمایه : با توجه به انتظارات هزینه ای، نگرانی از وقفه و اختلال در فعالیت و افزایش هزینه های جاری شرکت ها و رکود نسبی بنگاه های اقتصادی پیش بینی ها حاکی از افت بازار سرمایه در کوتاه مدت است. هرچند پیش بینی میشود این افت کوتاه مدت با توجه به رونمد صعودی قوی بازار سرمایه گذرا باشد.

۳-۱-۴) بازار ارز : با شیوع این ویروس از یک سو شاهد کاهش شدید عرضه ارز به دلیل اعمال محدودیت های صادراتی بر کالاهای ایرانی در کشورهای و بازارهای هدف خواهیم بود و از سوی دیگر با افزایش تقاضای ارز جهت واردات کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات پزشکی روبرو خواهیم بود. علاوه بر این با توسعه انتشار این ویروس، شاهد کاهش درآمدهای ارزی در حوزه گردشگری خارجی به همراه کاهش تقاضای ارز مسافری در کشور هستیم که در مجموع کاهش عرضه ارز بسیار محتمل بوده و افزایش نرخ ارز در کوتاه مدت قابل پیش بینی است.

۳-۱-۵) بازار مسکن : پیش بینی های سال آتی حاکی از افزایش قیمت به اندازه تورم عمومی و یا حتی کمی پایین تر از آن در بازار مسکن است. گرچه ممکن است شیوع ویروس کرونا بازارهایی مانند ارز را تحت تاثیر قرار دهد و با توجه به پیرو بودن بازار مسکن، قیمت ها در این بازار به دلیل تغییرات در نرخ ارز کمی مسیر حرکتی خود را عوض کند.

۳-۱-۶) کسب و کارهای خرد: با شیوع ویروس کرونا، کسب و کارهای کوچک همانند خرده فروشی ها و مشاغل خرد که عموماً "آسیب پذیرترین طبقات اجتماع را شامل میشوند و سطح تاب آوری کمتری نسبت به سایر بنگاه های اقتصادی دارند روزهای دشواری را سپری می کند. هم زمانی شیوع کرونا در ایران با ماه اسفند که به دلیل ختم شدن به تعطیلات سال نو، پرتحرک ترین ماه اقتصادی ایران در میان کسب و کارهای کوچک مانند اغذیه فروشی ها و یا بازارهای لباس، کیف و کفش، تجهیزات خانه و ... است که این روزها رکود سنگینی را تجربه می کنند. از سوی دیگر دست فروشی شب عید، بساط بازارهای روز و بساط کنار خیابان تعطیل شده است و همین وضعیت سبب می شود شغل های فصلی بیشتر از همه شغل ها آسیب ببینند. در خوشبینانه ترین حالت کاهش در ارزش افزوده زیربخش کسب و کارهای خرد ۵۰ درصد و دوره بازگشت آن تا اردیبهشت ماه ۹۹ برآورد میگردد.

۳-۱-۷) کسب و کارهای عمومی : یکی از اقدامات ضروری برای پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا، اجتناب از حضور در تجمعات است. از این رو، کسب و کارهایی که به نوعی با تجمع پیوند خورده اند، همچون سینما، تئاتر، رستوران ها، باشگاه های ورزشی و آرایشگاه ها در این ایام با کمبود مشتری و کاهش درآمد مواجه می شوند. بنابر این در کل کسب و کارهای عمومی با کاهش شدید تقاضا مواجه شده که حداقل در کوتاه مدت ارزش افزوده بخش خدمات را به شدت متاثر خواهد کرد. شدت این تاثیر ۷۰ درصد و دوره بازگشت آن تا پایان اردیبهشت ماه ۹۹ پیش بینی می شود.

۳-۱-۸) قیمت کالاها: در مرحله ابتدایی شیوع بیماری کرونا کالاهای اساسی با افزایش قیمت مواجه می شوند زیرا از طرفی تقاضاکنندگان به دلیل ترس از رو به رو شدن با شرایط قرنطینه اقدام به خرید بیش از اندازه این گروه کالاها می کنند و از دیگر سو به دلیل رعایت نکات بهداشتی و جلوگیری از انتقال ویروس شبکه حمل و نقل با کندی مواجه می شود. بنابراین هر چند در کوتاه مدت افزایش تقاضا و کمبود عرضه سبب افزایش قیمت این کالاها می شود ولی در بلندمدت انتظار می رود این کالاها با کاهش قیمت و رکود مواجه شوند. از سوی دیگر تقاضا برای سایر کالاها کاهش می یابد زیرا مردم ترجیح می دهند برای پیشگیری از مبتلا شدن به این ویروس از رفت و آمدهای غیر ضروری بپرهیزند و این باعث کاهش فروش و متضرر شدن عرضه کنندگان کالاها می شود به ویژه اهمیت این مساله با نزدیک شدن به عید نوروز و کاهش تمایل به خرید نروزی دوچندان می شود. علاوه بر این کالاهای مورد نیاز برای پیشگیری از بیماری مانند ماسک، دستکش و مواد ضد عفونی نیز به ویژه در کوتاه مدت با افزایش قیمت مواجه می شود زیرا عدم برنامه ریزی مناسب و احتکار توسط سودجویان عرضه این کالاها را با مشکل مواجه ساخته است.

۳-۲) تاثیر کلان :

با توجه به اینکه تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۹۷ معادل ۲۴،۲۴۸ هزار میلیارد ریال بوده است و همچنین با در نظر گرفتن سهم متوسط ۵/۷٪ برای استان اصفهان، تولید ناخالص داخلی این استان در سال ۹۷ را می توان ۱،۳۸۲ هزار میلیارد ریال برآورد نمود. همچنین، بر اساس آمار مربوط به نه ماهه منتهی به آذرماه سال ۱۳۹۸ انتظار می رفت تولید ناخالص کشور در پایان سال ۳۲،۶۳۲ هزار میلیارد ریال باشد که با احتساب سهم ۵/۷٪ استان اصفهان در اقتصاد کشور، تولید ناخالص داخلی استان ۱،۸۶۰ هزار میلیارد ریال برآورد می گردد. بر این اساس، حتی بدون شیوع کرونا رشد اقتصادی حقیقی استان ۵/۸٪ - برآورد می شود که شیوع و همه گیر شدن کرونا و تعطیلی بخش گسترده ای از اقتصاد به ویژه بخش خدمات که سهم ۶۵/۵٪ از اقتصاد استان را به خود اختصاص داده است، روند این رشد منفی را تشدید می نماید.

جدول ۱: تولید ناخالص داخلی کشور و استان

سال ۱۳۹۸ کشور (میلیارد ریال)		سال ۱۳۹۷ (میلیارد ریال)		
به قیمت های ثابت سال ۱۳۹۰	به قیمت های جاری	به قیمت های ثابت سال ۱۳۹۰	به قیمت های جاری	
۶،۷۳۶،۷۸۰	۳۲،۶۳۲،۳۱۷	۷،۱۵۴،۱۶۹	۲۴،۲۴۷،۵۸۵	کشور
*۳۸۳،۹۹۶	*۱،۸۶۰،۰۴۲	۴۰۷،۷۸۸	۱،۳۸۲،۱۱۲	استان

منبع : مرکز آمار ایران و محاسبات پژوهش
 ❖ ارقام برآوردی است.

مطالعه پنج مارک های جهانی ، پژوهش های داخلی و تجمیع نظرات متخصصین و مشاورین حاکی از کاهش فعالیت بخش های اقتصادی با برآورد ۱۰٪ برای بخش کشاورزی ، ۲۵٪ بخش صنعت و ۵۵٪ بخش خدمات به دلیل شیوع ویروس کرونا است. بنابراین بر اساس محاسبات ارائه شده در جدول شماره دو ، زیان برآوردی ناشی از شیوع کرونا به طور ماهیانه در بخش های کشاورزی ، صنعت و خدمات به ترتیب بیش از ۱۲ ، ۴۱ و ۱۰۱ هزار میلیارد ریال خواهد بود که در اسفند ماه ۱۳۹۸ به طور کامل بروز می یابد. در فروردین ماه ۱۳۹۹ با در نظر گرفتن تاثیر صد در صدی زیان و تورم ۳٪ ماهیانه ، میزان خسارات ۱،۲۷۷ میلیارد ریال در بخش کشاورزی، ۱۰،۵۷۷ میلیارد ریال در بخش صنعت و ۵۷،۵۱۵ میلیارد ریال در بخش خدمات خواهد بود. در اردیبهشت ماه ۹۹ ، با کنترل بیماری و تمهیدات مدیریتی، آثار اقتصادی این ویروس برای بخش های کشاورزی و صنعت به نصف تقلیل خواهد یافت اما در بخش خدمات، با توجه به بستر حوزه گردشگری، این آسیب همچنان چشمگیر و با احتساب تورم بیش از ۴۸ هزار میلیارد ریال می باشد. همچنین بر اساس پیش بینی سازمان بهداشت جهانی و قرار گرفتن کشور در دامنه نزولی بیماری، آثار مخرب شیوع این ویروس در سومین ماه سال ۹۹، در بخش های کشاورزی و صنعت از بین خواهد رفت اما در بخش خدمات با توجه به گسترده بودن زیر بخش های آسیب دیده از جمله، زیر بخشهای گردشگری، هتلداری، رستوران ها و ... زیان وارده تداوم یافته و معادل ۳۰،۴۳۳ میلیارد ریال خواهد بود. اثر منفی این اپیدمی در کل ۲۲۲ هزار میلیارد ریال تخمین زده می شود که در بخش های کشاورزی ، صنعت و خدمات به ترتیب ۳،۱۷۴ ، ۲۶،۲۸۹ و ۱۹۲،۲۱۶ میلیارد ریال خواهد بود.

جدول ۲: سهم ارزش افزوده و زیان ناشی از ویروس کرونا در بخش های اقتصادی

خدمات	صنعت	کشاورزی	
سهم ارزش افزوده استان	۸٪	۲۶،۵۰٪	۶۵،۵۰٪
برآورد سالانه ارزش افزوده (میلیارد ریال)	۱۴۸،۸۰۳	۴۹۲،۹۱۱	۱،۲۱۸،۳۲۸
برآورد ماهانه ارزش افزوده (میلیارد ریال)	۱۲،۴۰۰	۴۱،۰۷۶	۱۰۱،۵۲۷
زیان برآوردی ناشی از شیوع کرونا در اسفندماه ۹۸ (میلیارد ریال)	۱،۲۴۰ (۱۰٪)	۱۰،۲۶۹ (۲۵٪)	۵۵،۸۴۰ (۵۵٪)
زیان برآوردی ناشی از شیوع کرونا در فروردین ماه ۹۹ (میلیارد ریال)	۱،۲۷۷ (۱۰٪)	۱۰،۵۷۷ (۲۵٪)	۵۷،۵۱۵ (۵۵٪)
زیان برآوردی ناشی از شیوع کرونا در اردیبهشت ماه ۹۹ (میلیارد ریال)	۶۵۷ (۵٪)	۵،۴۴۳ (۱۲،۵٪)	۴۸،۴۲۸ (۴۵٪)
زیان برآوردی ناشی از شیوع کرونا در خرداد ماه ۹۹ (میلیارد ریال)	---	---	۳۰،۴۳۳ (۲۷،۵٪)
مجموع زیان (میلیارد ریال)	۳،۱۷۴	۲۶،۲۸۹	۱۹۲،۲۱۶

منبع : محاسبات پژوهش

۴- جمع بندی و ارائه راهکار :

مطابق با آنچه بیان شد شیوع بیماری کرونا تمام اقتصادهای جهان را تحت تاثیر قرار داده است اما با وجود شرایط تحریم کرونا برای اقتصاد ایران خیلی پرهزینه تر خواهد بود. درحالی که صندوق بین‌المللی پول رکود بسیار شدیدی را برای اقتصاد ایران در سال ۲۰۱۹ برآورد کرده بود، اما با رونق تولید، بخش‌های غیرنفتی در ایران در سه‌ماهه پایانی سال میلادی، ۰/۹ درصد رشد کرده است و صادرات غیرنفتی ایران نیز در این سال به‌طور متوسط ماهانه ۳/۵ میلیارد دلار برآورد گردیده است. صادرات ماهانه ایران به عراق طی این مدت، ۶۵۰ میلیون دلار و صادرات به کشور ترکیه به‌طور میانگین حدود ۴۰۰ میلیون دلار گزارش شده است که این مسئله حاکی از اهمیت کشورهای همسایه در تجارت خارجی ایران است، اما با شیوع ویروس کرونا در ایران و بسته شدن مرزها، بازار محصولات غیرنفتی ایران و صادرات به کشورهای همسایه تحت‌الشعاع قرار گرفته است که نوسانات ارزی را بدنبال خواهد داشت. از سوی دیگر از زمان انتشار این خبر ارزش ریال در برابر دلار هفت درصد کاهش یافته است. البته بخشی از این افت ریال، به قرار گرفتن ایران در لیست سیاه FATF مربوط می‌شود. تشدید نگرانی‌ها از شیوع این بیماری و تاثیر آن بر اقتصاد، بی‌ثباتی‌های بیشتری را در بازار ارز به دنبال دارد و نرخ تورم را که برای مدت زمانی کنترل شده بود، افزایش می‌دهد بنابراین در کوتاه مدت شاهد افزایش قیمت کالاها به ویژه کالاهای اساسی خواهیم بود.

از سوی دیگر اقتصاد داخلی در بخش‌های خطوط هوایی، هتل‌ها و رستوران‌ها و ... به نحو قابل توجهی از شیوع ویروس کرونا آسیب می‌بیند. با نزدیک شدن به نوروز افزایش خرید و مسافرت می‌توانست بخش‌هایی از اقتصاد را به حرکت درآورد؛ ولی شیوع ویروس مردم را از سفر و خریدها و معاملات غیر ضرور باز می‌دارد و وضعیت رکودی اقتصاد ایران را وخیم‌تر می‌کند. در مجموع شرایط نامناسب کنونی تبعاتی گسترده تر از فشار اقتصادی، کاهش درآمدهای ارزی، و محدود شدن مجاری تجاری غیررسمی به دنبال دارد.

گرچه ویروس کرونا برای اقتصاد ایران بسیار مصیبت‌بار است اما اقتصاد ایران بیشتر از ضعف اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی آسیب می‌بیند. آنچه به اقتصاد ما آسیب جدی وارد می‌کند کاهش اعتماد عمومی، پایین آمدن سرمایه اجتماعی، نگرانی نسبت به آینده و در نتیجه عدم گرایش به سرمایه‌گذاری بلندمدت است.

از این رو و با در نظر گرفتن ابعاد گسترده آثار اقتصادی شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد ایران، انتظار می‌رود دولت چارچوب‌های به مراتب جدی‌تر و سختگیرانه‌تری را در پیشگیری از انتشار گسترده‌ی بیماری در کشور اتخاذ نماید. همچنین مدیریت بحران، شفافیت‌های اقتصادی و اجتماعی، فرهنگ‌سازی عمومی، اطلاع‌رسانی به موقع، الویت اجرای سیاست‌های تشویقی در بخش «مالیات»، «استمهال وام‌های بانکی» و «بیمه تأمین اجتماعی» برای کسب و کارهای آسیب پذیر، ایجاد فضای تنفس مالی برای فعالان اقتصادی از طریق بخشودگی، امهال یا

تعویق حقوق و دیون دولتی در بخش خصوصی، سیاست های تشویقی تجارت خارجی مانند مجوز واردات بدون انتقال ارز برای کالاهای اساسی، کالاهای بهداشتی و تجهیزات پزشکی، ترویج زیرساخت های تجارت الکترونیکی، توافق نامه و پروتکل های بهداشتی/امنیت زیستی مورد نیاز برای صادرات ایمن محصولات ایرانی با شرکای تجاری، ارتقاء سرمایه اجتماعی، الویت قراردادن بازپرداخت دیون بخش خصوصی در بودجه سال ۹۹، تثبیت زنجیره تامین کالا، تدوین یک برنامه ضربتی برای بهبود فضای کسب و کار و ارتقای سرمایه پذیری، تمرکز بر تولیدات داخلی مورد نیاز در بخش بهداشت و درمان و ارائه پروتکل های اجرایی در برخورد با این بیماری می تواند اقتصاد و اجتماع ایران را از وقوع فاجعه مصون دارد. همچنین در این شرایط که بیماری کرونا حضور در اماکن عمومی را با مشکل مواجه کرده است توجه به کسب و کارهای اینترنتی می تواند پویایی اقتصاد را تا حدودی حفظ نماید. نتیجه آنکه تمرکز بر تولید محصولات بهداشتی، تجهیزات پزشکی مورد نیاز و فعالیت در حوزه کسب و کارهای اینترنتی پیشنهاد می گردد.